

НАПРЯМ 9. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-325-8-45>

КОНТРОЛЬОВАНІ ІНОЗЕМНІ КОМПАНІЇ ЯК СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ

Гармідер Лариса Дмитрівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва, організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки*

ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Куцинський Андрій Вадимович

*аспірант кафедри підприємництва, організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки*

ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Куцинська Марія Володимирівна

*кандидат економічних наук, фінансист
ТОВ ВКФ «Велта»*

Глобалізація ведення бізнесу та розширення кордонів взаємодії суб'єктів господарювання різних юрисдикцій протягом останніх десятиліть за сучасних умов трансформації світового економічного середовища, що викликано зміною політичних, соціальних, юридичних, економічних, фінансових та інших умов функціонування суб'єктів господарювання, створюють необхідність застосування конкретних нових підходів до здійснення економічного контролю фінансових показників діяльності таких суб'єктів господарювання, запобігання подвійного оподаткування, з одного боку, та, з іншого, неунікнення такими суб'єктами господарювання обов'язку сплати відповідних податків на ефективному рівні.

Протягом тривалого часу українські власники (в якості як фізичних, так і юридичних осіб) створювали іноземні компанії у тих юрисдикціях, де був мінімальний рівень оподаткування або, навіть, існувало звільнення від оподаткування при наявності конкретних критеріїв ведення бізнесу. Це, з одного боку, дозволяло таким власникам уникати сплати податків значних розмір, з іншого боку, зменшувало надходження до бюджетів різних рівнів відповідно до норм українського законодавства. Враховуючи всі ці аспекти, в Україні на законодавчому

рівні ще у 2020 році були прийняті норми закону щодо контрольованих іноземних компаній та оподаткування їхніх прибутків.

Норми та правила щодо оподаткування прибутків контрольованих іноземних компаній не є концептуально чимось новим у світовій практиці ведення бізнесу та адміністрування податків. Основною метою такого законодавства є використання підходів до порівняння прибутків іноземної компанії з особистим доходом її акціонера (акціонерів).

Перші правила щодо оподаткування прибутків контрольованих іноземних компаній виникли ще у 1960-х рр. у США. На сьогоднішній день такі правила та норми закону використовуються у багатьох країнах світу, однак, мають суттєву відмінність від норм, запроваджених в Україні: норми щодо оподаткування прибутку контрольованих іноземних компаній у багатьох країнах світу передбачають наслідки, в основному, лише для місцевих компаній, тобто для юридичних осіб як суб'єктів господарювання, які володіють іноземними компаніями; на відміну від цих законодавчих положень, в Україні передбачені норми, що окреслюють податкові наслідки й для фізичних осіб, котрі мають частку в іноземних юридичних особах.

Згідно з нормами Податкового кодексу України [1], контрольованою іноземною компанією визнається будь-яка юридична особа, зареєстрована в іноземній державі або території, яка визнається такою, що знаходиться під контролем фізичної особи – резидента України або юридичної особи – резидента України відповідно до правил, визначених Податковим кодексом України.

Іноземна компанія визнається контрольованою іноземною компанією, якщо фізична особа – резидент України або юридична особа – резидент України:

- володіє часткою в іноземній юридичній особі у розмірі більше ніж 50 відсотків;

- або володіє часткою в іноземній юридичній особі у розмірі більше ніж 10 відсотків, за умови що декілька фізичних осіб – резидентів України та/або юридичних осіб – резидентів України володіють частками в іноземній юридичній особі, розмір яких у сукупності становить 50 і більше відсотків;

- або окремо чи разом з іншими резидентами України – пов'язаними особами здійснює фактичний контроль над іноземною юридичною особою.

Умовами здійснення фактичного контролю над іноземною компанією, згідно з [1], вважаються такі: вплив на відповідну частку голосів у вищому органі управління іноземної юридичної особи (загальних зборах акціонерів, учасників або іншому аналогічному органі), та/або на отримання відповідної частини прибутку іноземної юридичної особи, та/або блокування рішення про розподіл частини

прибутку іноземної юридичної особи, та/або на отримання відповідної частини активів іноземної юридичної особи у разі її ліквідації або припинення.

Згідно з офіційними даними Державної податкової служби України станом на 10.10.2023 року [2] є 9146 повідомлень про виявлення фактів, що свідчать про володіння фізичною (юридичною) особою – резидентом України часткою в іноземній юридичній особі, які, відповідно до п. 39².6.3 Податкового кодексу України, надійшли від контролюючих органів, інших органів державної влади, банків, фінансових установ тощо на вимогу діючих норм щодо сповіщення про діяльність контрольованих іноземних компаній. При цьому, безпосередньо від самих фізичних та юридичних осіб – резидентів України, які мають відношення до контрольованих іноземних компаній, надійшло лише 4217 повідомлень. Відповідно до норм податкового законодавства, чинного в Україні, усі фізичні та юридичні особи – резиденти України, які мають відношення до контрольованих іноземних компаній, мають подавати повідомлення про зміни в таких компаніях протягом 60 днів з моменту виникнення таких змін (наприклад, заснування нової іноземної компанії, пряме або опосередковане набуття частки в іноземній компанії, початок або припинення здійснення фактичного контролю над такою іноземною юридичною особою тощо).

Пряме або опосередковане відношення до іноземних компаній вимагає від фізичних та юридичних осіб – резидентів України складання відповідної звітності, а також коригування прибутку контрольованої іноземної компанії, що оподатковується в Україні.

Прибуток контрольованої іноземної компанії може звільнитися від оподаткування у разі дотримання одночасно двох умов:

а) між Україною та юрисдикцією, в якій зареєстрована контрольована іноземна компанія, діє угода про уникнення подвійного оподаткування або угода про обмін інформацією;

б) виконується будь яка з перелічених вимог:

1) контрольована іноземна компанія фактично виплачує податок на прибуток за ефективною ставкою не нижчою, ніж на 5% від базової ставки податку на прибуток в Україні (який сьогодні становить 18%), тобто, ефективна ставка податку на прибуток, яку платить контрольована іноземна компанія, має бути не нижчою за 13%;

2) частка пасивних доходів контрольованої іноземної компанії становить не більше 50% від загальної суми її доходів з усіх джерел.

Крім цього, скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії не підлягає включенню до доходу контролюючої особи (як фізичної, так і юридичної), якщо виконується будь-яка з умов, а саме:

– загальний сукупний доход усіх контрольованих іноземних компаній однієї контролюючої особи з усіх джерел за інформацією

фінансової звітності не перевищує еквівалент 2 мільйонів євро на кінець звітного періоду;

- контрольована іноземна компанія є публічною;
- контрольована іноземна компанія здійснює благодійну діяльність та не розподіляє доходи на користь засновників (учасників, власників).

Отже, з позиції виконання податковими органами України своїх функціональних обов'язків та адміністрування податків як інструменту наповнення бюджетів країни різних рівнів, що особливо стає актуальним за сучасних складних умов функціонування економіки держави під час дії воєнного стану, важливими етапами контролю діяльності фізичних та юридичних осіб – резидентів України, які мають відношення до контрольованих іноземних компаній, є:

- повна ідентифікація таких контрольованих іноземних компаній та фізичних і юридичних осіб – резидентів України, що мають пряме та опосередковане відношення до них;
- отримання повної вичерпної інформації щодо доходів фізичних та юридичних осіб від іноземних компаній, які ними контролюються;
- визначення особливостей оподаткування прибутків іноземних компаній у тих юрисдикціях, де вони зареєстровані;
- виходячи з сутності категорії «ефективна ставка податку на прибуток» відносно іноземних компаній, визначення доцільності здійснення оподаткування частини скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії за нормами діючого законодавства в Україні.

Таким чином, формування прозорої інформаційної системи на рівні держави щодо контрольованих іноземних компаній дозволить:

- оптимізувати підходи щодо оподаткування у межах країни;
- знизити рівень тіньового бізнесу;
- збільшити законні та реальні надходження до бюджетів різних рівнів;
- налагодити обмін інформацією щодо фінансових операцій у міжнародному економічному просторі.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України зі змін. та доп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n18466>
2. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/transfertne-tsinoutvorennya-ta-mijnarodne-opodatкування/kontrolovani-inozemni-kompanii/prezentatsiyi-materiali/718842.html>